

باز آمد بوی ماه مدرسه با تکرار بلا تکلیفی یا تجربه‌اندوزی؟

یک کارشناس حوزه تعلیم و تربیت ضمن انتقاد از نبود دورنمای روشن برای آموزش در کشور، تأکید کرد: اگر قرار بود از آموزش تلفیقی استفاده شود باید به معلمان، دانش‌آموزان و اولیا پیش‌تر در مورد چگونگی و نحوه اجرا اطلاع‌رسانی دقیق می‌شد.

یک کارشناس حوزه تعلیم و تربیت ضمن انتقاد از نبود دورنمای روشن برای آموزش در کشور، تأکید کرد: اگر قرار بود از آموزش تلفیقی استفاده شود باید به معلمان، دانش‌آموزان و اولیا پیش‌تر در مورد چگونگی و نحوه اجرا اطلاع‌رسانی دقیق می‌شد. استفاده از آموزش تلفیقی برای جبران عقب ماندگی تحصیلی دانش‌آموزان/ دورنمای روشنی برای آموزش وجود ندارد/ خزان وعده‌های هیجانی آموزش و پرورش رسیده گزارش ایکنا، با شرایطی که به دلیل شیوع کرونا ویروس در سیستم آموزشی به وجود آمده، آموزش مجازی دیگر از برنامه ریزی‌های کشور حذف نخواهد شد. شاید در ابتدا آموزش‌های الکترونیک به علت ضعف بودن زیرساخت‌ها و نداشتن امکانات اولیه در برخی مناطق کم برخوردار، توجه زیادی را جلب نمی‌کرد، اما امروزه تقریباً فشار زیادی از مردم این راه را بهترین فرصت برای پیشرفت همه‌جانبه کشور می‌دانند. البته ناگفته نماند که یکی از مشکلات استفاده از آموزش مجازی این بود که باید آموزش و پرورش محتوای درسی را از قبل تعیین و طراحی می‌کرد و ساختار کامل آن برای ارائه به دانش‌آموز آماده می‌شد، اما عملاً این اتفاق رخ نداد و تمامی بار آموزشی بر عهده خانواده‌ها افتاد. از طرف دیگر ارائه دروس با این روش اقدام دشواری بود و تا حدودی باعث عقب افتادگی دانش‌آموزان نیز شد؛ بنابراین لازم است در سال تحصیلی جدید روش کارآمدتری در آموزش‌های مدارس به کار گرفته شود.

در همین راستا محمداسماعیل دیده‌بان، کارشناس حوزه تعلیم و تربیت در گفت‌وگو با ایکنا، ضمن اشاره به مزیت آموزش مجازی در کنار آموزش حضوری برای پیشبرد اهداف آموزشی اظهار کرد: آموزش در چند سال گذشته کانون توجه کارشناسان تعلیم و تربیت بوده است و پژوهش‌های زیادی در مورد آن به انجام رسیده که منجر به شکل‌گیری شیوه‌های متنوعی از روش‌های یادگیری شده که آموزش تلفیقی یکی از این موارد است. آموزش تلفیقی رویکرد نوینی دارد که در یک دوره محتوایی و آموزشی از ترکیب وسایل و تجهیزات الکترونیک با بسترها و ابزارهای فراگیر محور و معلم محور استفاده می‌کند.

چگونگی شکل‌گیری سیستم آموزش تلفیقی

این کارشناس حوزه تعلیم و تربیت افزود: ترکیب شیوه‌های سنتی آموزش (رو در رو کلاسی) با بهره‌گیری از روش‌های آنلاین، آفلاین و (IMS) در کنار استفاده از فناوری‌های آموزشی به روز و کارآمد سبب شکل‌گیری سیستم آموزش تلفیقی شد که در این سیستم آموزشی ممکن است مدرسان و دانشجو‌ها در کل یا بخشی از کلاس‌ها در زمان‌هایی کوتاه و یا طولانی، انتخابی و یا اجباری در همه دروس و یا برخی دروس از یکدیگر دور و باهم در تعامل آموزشی باشند.

دیده‌بان در ادامه به بیان تشابهات آموزش توزیعی با تلفیقی پرداخت و گفت: اصطلاح دیگری که بامعنی مشابه، کاربرد پیدا می‌کند، یادگیری و آموزش توزیعی است که به معنای همگرایی آموزش از راه دور سنتی و آموزش مبتنی بر رایانه و پلتفرم‌های مربوطه است. در واقع یکی از جذاب‌ترین جنبه‌های راهبرد های تلفیقی، همگرایی بین یادگیری کلاس سنتی سخنرانی با تمرین، تکرار و یادگیری از راه دور با محوریت خودآموزی است. البته باید خاطرنشان کرد که با ظهور رسانه‌های آنلاین و با افزایش جمعیت دانش‌پذیران و تأکید بیشتر بر یادگیری مستمر توانمندساز، دو موقعیت کلاس سنتی سخنرانی و یادگیری از راه دور، برخلاف گذشته دیگر از یکدیگر جدا نیستند.

این کارشناس حوزه تعلیم و تربیت تصریح کرد: با توجه به شیوع ویروس کرونا در کشور اجباراً آموزش از راه دور در دستور کار وزارتخانه آموزش و پرورش قرار گرفت، چون امکان حضور دانش‌آموزان در مدارس وجود نداشت. در این نوع از آموزش با آزمون و خطا‌های بسیار به سمت جلو حرکت کردیم و به طور اکتشافی در نرم افزار شاد و شبکه آموزش ایام را سخت گذراندیم و هنوز هم پروتکل و دستورالعمل مناسبی برای آموزش از راه دور و مجازی نداریم.

عدم برنامه ریزی منظم برای آغاز سال تحصیلی

وی ضمن انتقاد از عدم برنامه ریزی منظم برای آغاز سال تحصیلی گفت: وزارت آموزش و پرورش در ابتدا باید تکلیفش را با خود مشخص کند که چه نوع آموزشی در چه مدت زمانی و با چه اهدافی مدنظر دارد، چون آموزش تلفیقی مطرح شده مدل‌های مختلفی دارد و دوباره می‌تواند به دام کج سلیقه‌گی و سوء برداشت بیفتد. ابتدای امر وزارت آموزش و پرورش باید مدل‌های مختلف آموزش تلفیقی را شناسایی کند و متناسب با امکانات زیرساختی و مهارت‌های منابع انسانی و بومی برنامه کند. سپس

بستر های لازم برای این نوع آموزش را مهیا و ارائه کرده و یک مدل استاندارد را معرفی کند و آموزش دهد و نهایتاً آن را در بازه زمانی مشخص با توجه به ویژگی های منحصربه فرد مقاطع تحصیلی و اقلیم ها مرحله به مرحله پیاده سازی کند.

استفاده از آموزش تلفیقی برای جبران عقب ماندگی تحصیلی دانش آموزان/ دورنمای روشنی برای آموزش وجود ندارد/ خزان وعده های هیجانی آموزش و پرورش رسید

دیده بان همچنین به چرایی عدم اتخاذ تصمیم واحد برای برگزاری حضوری و یا غیرحضوری سال تحصیلی جدید پرداخت و اظهار کرد: با توجه به تعدد مراکز تصمیم گیری، اتخاذ تصمیم واحد برای برگزاری حضوری و یا غیرحضوری سال تحصیلی جدید امری غیرممکن است و بازهم همانند سال گذشته شاهد تجربه شکست خورده تصمیمات دقیقه نودی و چندصدایی و بلاتکلیفی هستیم. اینکه آموزش و پرورش به صورت کلی اعلام کرده است که از آموزش تلفیقی استفاده می کند سبب بروز برداشت های مختلف از این رویکرد و روش تصمیم گیری شده است. عده ای عنوان می کنند که آموزش تلفیقی یعنی ترکیب سیستم شاد و آموزش حضوری، عده دیگر معتقدند منظور آموزش و پرورش از آموزش تلفیقی یعنی آموزش از طریق رسانه ملی به همراه آموزش حضوری و برخی دیگر نیز سیستم شاد و آموزش از طریق رسانه ملی را به همراه رفع اشکال حضوری به خبر اعلامی نسبت می دهند.

این کارشناس حوزه تعلیم و تربیت افزود: برخی حتی در کلان شهر ها به هر دلیلی آموزش حضوری را ترجیح داده و کلاً عطای تلفیقی را به لقایش بخشیده اند؛ ضمن اینکه باید تأسف خورد و متعجب بود که وزارتخانه بزرگ و مهمی مانند آموزش و پرورش سال تحصیلی جدید را بدون وزیر و با سرپرستی آغاز می کند؟! همان طور که مشخص است این نهاد آموزشی برای بازگشایی مدارس برنامه جدی همه جانبه و بانشاط و فراگیر ندارد. متأسفانه دورنمایی روشنی برای آموزش وجود ندارد و ای کاش اگر قرار بود از آموزش تلفیقی استفاده شود، زودتر و خیلی جدی تر اطلاع رسانی می شد و به معلمان و دانش آموزان و اولیا پیش تر در مورد چگونگی طرح و نحوه اجرا و زمان بندی آن و نمونه های قابل اجرای آن اطلاع رسانی دقیق و آموزش های لازم داده می شد و برای انواع مدل های آموزش تلفیقی استاندارد هایی و پروتکل هایی بومی با کمک هم اندیشی متصدیان تمام استان ها با توجه به تجربه دو سال گذشته راهکاری ارائه می کردند.

بلاتکلیفی مدارس و دانش آموزان در مهرماه

دیده بان ضمن گلایه از بلاتکلیفی مدارس و دانش آموزان در مهرماه افزود: به نظر می رسد وزارت آموزش و پرورش تمام تمرکز خود را بر روی ایجاد سیستم هایی مثل شاد و شبکه آموزش گذاشت و از هماهنگی و بهره گیری متقابل از ظرفیت های هر قسمت برای جبران نقص دیگر سیستم آموزشی غافل ماند و چقدر بهتر بود از آموزش ضمن خدمت برای معلمان و معرفی روش های آموزش تلفیقی و ارائه مدل های مناسب برای هر مقطع، اقلیم و حتی جنسیت در ایام طلایی تابستان غافل نمی ماند.

این کارشناس حوزه تعلیم و تربیت ادامه داد: باید همین جا متذکر شد به هر دلیل درست یا غلط بسیاری از مدارس غیردولتی از سیستم شاد و شبکه آموزش به عنوان بستر رسمی خدمات آموزشی، استفاده نمی کنند که این خود یک معضل جدی و باعث شکاف و آشفتگی آموزش می شود که در آینده نه چندان دور شاهد آسیب های این تصمیم خواهیم بود و یکی از آن معضلات، الگوگیری ناخواسته سایر مدارس فاقد برنامه از آن هاست. وقتی سیستم، هدف گذاری واحد نداشته باشد، زیرمجموعه های آن مانند مدارس برای خود هدفی را مشخص و جدای از اینکه چقدر از اهداف آموزشی و پرورشی بالادستی را پوشش می دهد، اجرا و به تبع آن خود را موفق می دانند. باید توجه داشت زمانی که یک هدف واحد گذاشته می شود دوری و نزدیکی افراد و مؤسسات به آن هدف مشخص می کند تا چه اندازه مدارس پیشرفت کرده و موفق بودند و یا پسرفت کرده و دچار نقص شدند و متناسب با آن راهکار ارائه کرد.

مزایا و چالش های آموزش مجازی چیست؟

دیده بان معتقد است که در آموزش از راه دور می توانیم از روش های آموزشی متفاوتی بهره جویی کرد؛ که یکی از نمونه های رایج آن نمونه مدل تلفیقی همزمان است که در این مدل کلاس و محتوا به صورت هم زمان در پلتفرم آنلاین و در کلاس به صورت فیزیکی قابل ارائه است. این مدل کاملاً دانش پذیر محور است، بدان معنا که دانش آموز به اختیار خود می تواند همه دوره را آنلاین بگذراند، یا در کلاس حاضر شود و یا حسب نیاز تعدادی جلسات را به صورت فیزیکی و بقیه را آنلاین بگذراند. در نمونه دیگر بخش زیادی از محتوای کلاس درس به صورت حضوری انجام می گیرد و یک معلم یا دستیار معلم یا مشاور به دانش آموز در فضای مجازی و تحت نظر معلم محتوا را ارائه می کند.

وی در ادامه افزود: روش های تدریس به عنوان ابزاری برای نیل به هدف های آموزشی هستند؛ برای انتقال مطالب به شاگردان،

گاهی اوقات روش سخنرانی مفید است، گاهی اوقات روش ایفای نقش، گاهی پرسش و پاسخ، گاهی روش نمایشی، گاهی بحث گروهی، گاهی روش اکتشافی، گاهی روش آزمایشی و ... خیلی اوقات هم ترکیبی از این روش ها به کار می رود. در آموزش رو در رو دانش آموز مجبور بود از سبک یک معلم برای یادگیری استفاده کند، اما در آموزش مجازی دانش آموز می تواند درس خود را با هر مدرسی انتخاب کرده و فرآیند یادگیری را به انتخاب زمانی و روشی بیاموزد و به اتمام برساند.

استفاده از آموزش تلفیقی برای جبران عقب ماندگی تحصیلی دانش آموزان/ دورنمای روشنی برای آموزش وجود ندارد/ خزان وعده های هیجانی آموزش و پرورش رسید

این کارشناس حوزه تعلیم و تربیت با بیان اینکه یادگیری باید در فرآیند آموزش انجام شود، تصریح کرد: به هر ترتیب آموزش از راه دور هزینه های آموزش و هدررفت های انرژی پیگیری و تصحیح و ... را به مقدار بسیار زیادی کاهش می دهد و اتلاف وقت پایینی دارد و از آن طرف هم آموزش حضوری سبب تقویت روحیه اجتماع پذیری دانش آموزان می شود. اگر بتوانیم این دو آموزش را با یکدیگر درست و به اندازه در زمان و محتوای مناسب ترکیب کنیم، قطعاً به نتایج رضایت بخشی دست پیدا خواهیم کرد. آموزش های آینده قطعاً تلفیقی خواهد بود، اما اگر این آموزش به شکل صحیح پیاده سازی نشود، حتماً با آسیب های جدی مواجه خواهیم شد.

وی با تأکید بر اینکه کار دشواری در پیش خواهیم داشت، افزود: رویکرد آموزش و پرورش ما در آموزش حضوری، رویکرد مناسبی نبود و نیاز به تحول داشت و امروز با توجه به شیوع کرونا این فرصت دست داد که این تحول شکل گیرد. در حوزه آموزش مجازی هم آسیب های فراوانی در حوزه فنی، برنامه ریزی و پشتیبانی و زیرساختی داشتیم که امروز نیز زیرساخت های آموزشی آن به نظر آمادگی لازم برای آموزش مجازی را ندارد و متأسفانه با توجه به اینکه ماه مهر آغاز شد تازه به فکر به روز کردن نسخه جدید شاد افتادیم؛ جای تعجب و تأسف است دوباره آزمون و خطا و دوباره روز از نو روزی از نو.

فرصت سوزی برای احیای ساختار آموزشی در تابستان

دیده بان ضمن انتقاد از فرصت سوزی برای احیای ساختار آموزشی در تابستان، گفت: تابستان امسال فرصت سوزی کردیم، چراکه با داشتن وزیری قدرتمند می توانستیم زیرساخت های لازم را فراهم کنیم و معایب فنی را برطرف نماییم و با انرژی بیشتر سال تحصیلی را شروع کنیم، ولی متأسفانه امکان برنامه ریزی تلفیقی را با مشارکت همه مناطق و همه استان ها و همه صاحبان تجربه عرصه فن آوری و آموزش از دست دادیم. هنوز که هنوز است معلمان، مدیران و اولیای دانش آموزان برای استفاده از سخت افزار ها و نرم افزار های آموزش مجازی دانش فنی سواد لازم و ابزار متناسب را نه می شناسند و نه دارند. بهتر بود که از فرصت تابستان برای ارتقای دانش فنی و آموزش مهارت های لازم استفاده می کردیم ولی چون نمی دانستیم تکلیف چیست و چه اتفاقی قرار است رخ دهد بلا تکلیفی، بهترین راه انتخاب شد.

استفاده از آموزش تلفیقی برای جبران عقب ماندگی تحصیلی دانش آموزان/ دورنمای روشنی برای آموزش وجود ندارد/ خزان وعده های هیجانی آموزش و پرورش رسید

این کارشناس حوزه تعلیم و تربیت افزود: امروزه فرهنگ تدریس یک سوبه و سخنرانی محور امتحانی و آزمون گرا قطعاً منسوخ شده است چراکه اولاً دیگر این روش کارایی ندارد و ضمن اینکه معلم نمی تواند به تنهایی به تمام اطلاعات دسترسی داشته باشد و کلاس و محتوا را با این حد تکثر و تعدد اداره کرده و به پیش برسد لذا ما هر اندازه بر روی فرهنگ یادگیری و فراگیری و خودآموزی بیشتر تکیه و سرمایه گذاری کنیم، یقیناً نتایج بهتری را در تعالی و رشد و پیشبرد فرآیند یادگیری به دست خواهیم آورد.

لزوم تغییر فرهنگ تدریس به فرهنگ یادگیری

وی با تأکید بر اینکه بعد از دوران کرونا فرهنگ تدریس به فرهنگ یادگیری تغییر می کند، تصریح کرد: در بسیاری از کشور ها فرهنگ تدریس جای خود را به فرهنگ یادگیری و خودآموزی داده است و دانش آموزان یا دانشجویان روی موضوع خاص متمرکز می شوند و بر روی آن تحقیقات انجام می دهند و به صورت عملیاتی حل مسئله می کنند و به سمت استفاده از دانش حرکت می کنند و در این بین، وظیفه استاد یا معلم در این سیستم آموزشی پشتیبانی و راهنمایی کردن و رفع مشکل دانش آموزان و دانشجویان است. در غالب شیوه های آموزش از راه دور تأکید بر فراگیر محوری خودآموزی دارند و در نقطه مقابل این سیستم آموزش های حضوری قرار دارد که تدریس محور هستند؛ تلفیق این دو می تواند نتایج خوبی را در تعدیل و همه جانبه کردن و فراگیر کردن آموزش و تعلیم و تربیت داشته باشد.

دیده بان در پایان گفت: اساساً مدل آموزش تلفیقی که ترکیبی از آموزش از راه دور (مجازی) و حضوری است که باید به سمت فراگیر محوری با تسهیلگری استاد پیش رود لذا هدف آموزش مجازی این است که کمک کند فرایند تدریس محور را به فرآیند یادگیرنده یا فراگیر محور خودآموزی تبدیل کند. البته اگر درست و کامل اجرا شود که در غیر این صورت دل زدگی ها و پس زدن هایی که اکنون بدان مبتلا شده ایم را شاهد و ناظر خواهیم بود.

گفت وگو از علیرضا اصغرزاده